

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Жешувський університет (Республіка Польща)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)**

Матеріали

III Міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

10 квітня 2018 року

**Харків
2018**

Світлана ЗОЛОТУХІНА, Валентина ЛОЗОВА

ДУАЛЬНЕ НАВЧАННЯ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ЯК ДИСКУСІЙНА ПРОБЛЕМА

На основі аналізу науково-педагогічної літератури і досвіду роботи у закладах вищої педагогічної освіти здійснено спробу аргументувати доцільність запровадження дуального навчання в педагогічну освітню практику, розкрито його суть, ознаки, переваги.

Підкреслено роль і значущість дуального навчання для органічного поєднання теорії і практики в системі підготовки фахівців, посилення мотивації навчання, створення умов для соціалізації майбутніх учителів.

Ключові слова: *дуальне навчання, теорія і практика, майбутній учитель, педагогічна практика, підготовка вчителя, практична складова, «школа – ЗВПО».*

On the analysis of scientific-pedagogical literature and work experience at establishments of higher pedagogical education, there has been made an attempt to justify the advisability of implementation of dual education in pedagogical educational practice. The essence of dual education, its features and advantages have been revealed.

The role and significance of dual education for organic combination of theory and practice in the system of specialists' training, the enhancing of motivation for learning and creation of conditions for future teachers' socialization have been emphasized.

Key words: *dual education, theory and practice, future teacher, pedagogical practice, teacher's training, practical component, «school – establishment of higher pedagogical education».*

Стрімкий технічний прогрес торкнувся і освітньої галузі. В умовах сучасних викликів актуальності набуває підготовка конкурентоспроможних фахівців, зокрема вчителів з високим інтелектуальним потенціалом, творчим підходом, креативним мисленням, постійним прагненням до саморозвитку і самовдосконаленню, розвиненою емоційно-почуттєвою сферою з огляду на суб'єкти професійно педагогічної діяльності.

Інноваційні процеси, що відбуваються в галузі вищої освіти знайшли відображення в нормативно-правових документах, зокрема в Законі України «Про вищу освіту» (2017).

У науково-педагогічній літературі широко обговорюються концепції, стратегії, моделі, системи підготовки майбутніх учителів, пропонуються конкретні шляхи, технології, умови реалізації оновлених, докорінно змінених парадигм змісту, форм і методів освітнього процесу (А. Бойко, О. Гнізділова, В. Гриньова, О. Дубанесюк, В. Євдокимов, Л. Зеленська, С. Золотухіна, О. Іонова, В. Кремень, В. Курило, О. Попова, І. Прокопенко, Т. Рогова та ін.).

Аналіз досвіду підготовки вчителів свідчить про перевагу теоретичного навчання у вищих над практичним. Школи ж, як замовники фахівців, висловлюють претензії саме до практичної складової професійно-педагогічної підготовки: звертають увагу на відсутність умінь вести шкільну документацію, реалізовувати новітні, інноваційні методи й форми навчання, виховання дітей і роботи з батьками;

працювати у форматі інтерактивного діалогу. Підкреслюється, що студенти мало обізнані зі шкільними підручниками, які за час їхнього навчання мають тенденцію до змін. Посібники і підручники, за якими навчаються майбутні вчителі недостатньо мобільні й не встигають за різними і постійними змінами в освіті, у силу своєї фундаментальності, зосередженості на традиційних та класичних підходах і концепціях.

У цій ситуації шляхами розв'язання означених проблем вищезазначеного, як правило, визначають удосконалення освітнього процесу у вищих педагогічних навчальних закладах освіти, упровадження новітніх освітніх технологій; модернізацію матеріально-технічної бази, розробку навчально-методичного забезпечення процесу підготовки майбутніх учителів.

У контексті постійного реформування освіти в умовах сучасних викликів пропонуємо запровадження елементів дуального навчання, в якості дискусійної проблеми.

Як відомо, термін «дуальна система» (від лат. *dualis* – подвійний) був введений у педагогічну термінологію в кінці 60-х років минулого століття у ФРН – як нова, більш гнучка форма організації професійного навчання. Отже, система поєднує державну професійну школу з виробничим навчанням, вважається всесвітньо зразковою, і була експортована в численні країни. Потім цей досвід повторила Канада і багато країн Європи – Австрія, Швейцарія та інші. В українську систему теж потрапили деякі елементи: у 70-80 роки ХХ ст. існували заводи-ВТУЗи, навчання в яких передбачало паралельну роботу на підприємстві, а зараз технічні виші Запоріжжя, Краматорську, Львова, Харкова, Києва тощо приймають участь в експерименті щодо запровадження дуального навчання під егідою МОН України.

Дуальність як методологічна характеристика професійної освіти передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки кваліфікованих кадрів певного профілю в рамках організаційно-відмінних форм навчання. Основне завдання упровадження елементів дуальної форми навчання – усунути основні недоліки традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих робітників, подолати розрив між теорією і практикою, освітою й виробництвом, та підвищити якість підготовки кваліфікованих кадрів із урахування вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання.

Суть дуального навчання полягає в тому, що з якого моменту частину навчання студент проводить на робочому місці. Це не практика, а саме навчання, яке студент – проходить працюючи. Це повноцінне виконання обов'язків, отримання заробітної плати і паралельне здобуття знань. Підкреслимо, дуалізм освіти як закономірність розвитку сучасної освіти в умовах інноваційного процесу визнається на різних рівнях (Л. Гриневич, К. Коваль, В. Ковтунець, В. Кремень та інші).

Незважаючи на те, що дуальне навчання активно входить в освітній простір професійно-технічного навчання елементи його, на наш погляд, можна і навіть доцільно використовувати і в педагогічній практиці. У підготовці майбутніх учителів, як відомо, давно існує практика окремих студентів працювати на робочих місцях за індивідуальними планами навчання як виключення (не вистачає вчителів

у школах не тільки в сільській місцевості, навчання за контрактом, не отримання стипендії).

Життєздатність цієї системи пояснюється тим, що вона відповідає інтересам усіх учасників цього процесу: держави, закладів вищої, середньої, дошкільної освіти, студентів – майбутніх учителів, педагогів.

По-перше, в основі дуального навчання лежить принцип взаємозв'язку теорії з практикою, що дозволить студентам не лише поглибити отримані під час навчання теоретичні знання, а й сформувані практичні вміння й навички безпосередньо у шкільному середовищі. Тісний зв'язок теорії і практики в підготовці вчителів завжди був актуальною проблемою. Так, ще педагоги XIX століття М. Каптерев, С. Миропольський, М. Пирогов, К. Ушинський та інші високо оцінювали теоретичну складову, яка зберігає помилкове марнування часу, зберігає сили, готує до практичної діяльності, полегшує накопичення власного досвіду. Завдяки знанням теорії, підкреслювали вони, учитель оволодіває вміннями аналізувати педагогічні знання, узагальнювати, розглядати в єдності різноманітні методи, прийоми з метою навчання і виховання» [4; 5].

Але особливого значення педагоги надавали практичній підготовці майбутнього вчителя, визначали, розробляли зміст, форми і методи роботи слухачів у період педагогічної практики, обов'язки і права навчальних закладів та вчителів.

Запровадження дуального навчання, на наш погляд, зумовить зміни у співвідношенні навчального часу, сприятиме чіткому чергуванню теоретичного модулю (блоку) і практичного, розробці критеріїв оцінювання реальних показників підготовки майбутнього вчителя тощо.

По-друге, використання такого дуального навчання посилить мотивацію отримання студентами теоретичних знань, набуття професійно-педагогічних умінь та навичок; оскільки якість і рівень їхніх знань пов'язується безпосередньо з виконанням функцій учителя-предметника, класного керівника.

Дуальне навчання сприятиме соціалізації студента, зорієнтує на професію вчителя у шкільному середовищі, надасть можливість остаточно утвердитися у своєму рішенні – бути чи не бути у майбутньому вчителем.

По-третє, використання такого навчання посилить реальний взаємозв'язок школи і ЗВПО; з'явиться можливість оптимального відбору молодих спеціалістів для роботи у школі.

Таким чином, на наш погляд, дуальне навчання дозволить паралельно оволодівати прикладною стороною професії вчителя під час отримання вищої педагогічної освіти, надасть можливість чергувати теорію і практику в навчальному процесі, забезпечить організацію реальної співпраці навчальних закладів освіти тощо.

Пропонуючи дуальне навчання як альтернативу існуючій педагогічній практиці, але не заперечуючи її, не відкидаючи її позитивного досвіду, розуміємо дискусійність проблеми й можливість її рішення за дотримання організаційно-педагогічних умов: розробка стратегії дуального навчання з урахуванням специфіки підготовки вчителів; створення мережі взаємодії учасників дуального навчання; інформаційно-дидактичного забезпечення навчального процесу;

визначення обсягу знань, умінь і навичок, які будуть опрацьовані саме в цій системі; з'ясування статусу «студент-дуаліст»; визначення опорних шкіл, готових і бажаючих до впровадження даної системи; розробка механізму поєднання навчання з напруженим графіком у школі; залучення кваліфікованих педагогів-практиків до керівництва студентами; державна підтримка на рівні розробки стратегії, матеріально-технічного забезпечення; урахування конкретних запитів шкіл до змісту й якості підготовки майбутніх учителів.

Список використаних джерел

1. Зеленська Л. Д., Золотухіна С. Т. Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: історико-педагогічний аспект : монографія. – Харків : ХНПУ, 2007. 185 с.
2. Золотухіна С. Т. Викладач-дослідник – умова розвитку вищої школи. *Актуальні питання навчання та виховання особистості* : зб. наук. статей. Харків : ХНПУ, 2008. Вип. 2. С. 20–27.
3. Золотухіна С. Т. Форми організації навчання. *Лекції з педагогіки вищої школи* : навч. посіб. / за ред. В. І. Лозової. 2-е вид. Харків : «ОВС», 2009. С. 223–244.
4. Миропольский С. И. К вопросу об образовании народных учителей. *Наша начальная школа*. 1873. № 2, 3.
5. Миропольский С. И. Воскресная школа и педагогический курс при Харьковской семинарии. *Журнал Министерства народного просвещения*. 1868. № 138. С. 217–245.

Наталя КАБУСЬ

СКЛАДОВІ СТАЛОСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ГРУПИ

У тезах визначено складові (духовно-ціннісна, інтелектуально-світоглядна, суб'єктно-діяльнісна, особистісна, соціальна) сталості розвитку соціальної групи як спільноти, що становить основну соціальну структуру суспільства й визначає вектор його розвитку; показано, що технологія соціально-педагогічної діяльності зі сталого розвитку соціальних груп спрямована на удосконалення й розвиток означених складових.

Ключові слова: сталий розвиток, соціальна група, соціально-педагогічна діяльність, складові, технологія.

The article depicts the components (spiritual-value, intellectual-worldview, subject-activity, personal, social) of sustainability of the development of social group as a community that makes up the basic social structure of society and determines the vector of development of it. It has been shown that the technology of social and pedagogical activity on sustainable development of social groups is aimed at improvement and development of the determined components.

Key words: sustainable development, social group, social and pedagogical activity, components, technology.

Необхідність забезпечення сталого розвитку соціальних груп (зокрема, дітей, молоді, дорослих, сім'ї), під яким розуміємо стійкий гармонійний прогрес соціальної спільноти на засадах гуманізму, позитивної соціальної взаємодії та солідарності, її вихід на рівень самоорганізації – здатності до само- та

Бурка Олена	190
Модель процесу підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій	
Бурлаченко Наталія	193
Проблемне навчання у вищій школі в режимі онлайн	
Ван Цзін І, Тань Сяо	196
Діагностика сформованості культурологічної компетенції майбутніх учителів музичного мистецтва: констатувальний етап	
Вихрущ Віра	199
Проектна технологія у загально методичній підготовці магістра: техноматичний підхід	
Гриньова Валентина	202
Педагогічний такт викладача	
Давидова Жанна	205
Застосування інформаційного підходу в освіті в умовах трансформації суспільства	
Дейниченко Геннадій, Кабанська Ганна	208
До проблеми організації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх учителів з технічного конструювання під час педагогічної практики	
Должанська Юлія	211
Психолого-педагогічні особливості роботи з іноземними студентами у процесі викладання української мови	
Ду Цзінсюй	214
Структура та зміст підприємницької компетентності студентів закладу вищої освіти	
Желанова Вікторія	217
Формувальний потенціал технології контекстного навчання майбутнього педагога	
Жуков Василь	221
Міжпредметні зв'язки як засіб інтегрованої професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва	
Загорулько Марина	224
Аналіз структури дослідницьких умінь учителя початкової школи в працях вітчизняних науковців	
Загребельний Олександр	227
Педагогічні засади оволодіння курсантами досвідом колективної взаємодії в екстрених умовах	
Зеленська Людмила, Голобородько Костянтин	231
Етико-естетичний компонент педагогічної майстерності майбутніх учителів української мови та літератури	
Зеленський Богдан	234
Проблема професійної ідентичності у науковому дискурсі	
Золотухіна Світлана, Лозова Валентина	238
Дуальне навчання у педагогічному освітньому просторі як дискусійна проблема	